

* ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ

Проблеми розвитку творчої особистості вивчали Б.М. Теплов і його однодумці, зокрема Н.С. Лейтес. Вони досліджували здібності й обдарованість. Б.М. Теплов сформулював науково обґрунтоване означення здібностей особистості, від яких, на його думку, залежить обдарованість.

Б.М. Теплов виділив три **головні ознаки поняття “здібність”**:

- 1) під здібностями розуміють індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої;
- 2) здібностями називають не всі індивідуальні особливості, а лише ті, що стосуються успішності певної діяльності;
- 3) поняття “здібність” не зводиться до тих знань, умінь і навичок, які вже має людина; воно пов’язане з легкістю та швидкістю їх набуття.

Дуже важлива думка Б.М. Теплова про те, що здібності можуть розвиватись безмежно, досягати високого ступеня, тобто таланту, або найвищого - геніальності. При цьому обдарованість - не проста сума здібностей, а нова якість.

Розглядаючи структуру здібностей, С.Л. Рубінштейн виділив два **ОСНОВНИХ КОМПОНЕНТИ**:

- 1) операційний - налагоджену систему способів дії (операцій), за допомогою яких проходить діяльність;
- 2) ядро - психічні процеси, які регулюють операції, якість процесів аналізу та синтезу.

Дослідник розглядав ці компоненти не окремо, а як взаємопов'язані.

Більшість психологів виокремлюють найважливіші здібності, на основі яких виникає більшість якостей творчої особистості.

Зіркість у пошуку проблем - це вміння осягати те, що не вкладається у звичні схеми.

Здатність до перенесення досвіду - це вміння застосовувати загальні розв'язки одних задач для інших, тобто вироблення загальної стратегії.

Здатність до цільного сприйняття - це спроможність сприймати інформацію, яка надходить із навколишнього світу, не фрагментарно, а комплексно.

Готовність пам'яті - це здатність витворювати інформацію в потрібний час.

Гнучкість мислення - це здатність швидко й легко переходити від одного класу явищ до іншого, від одних теорій (концепцій) до інших, далеких за містом від перших.

Здатність до “зчеплення” й “антизчеплення” важлива тому, що між різними етапами розвитку наук або окремих теорій існує як “позитивний”, так і “негативний” спадкоємний зв'язок.

Легкість генерування ідей, не обов'язково правильних, - у край важлива здібність, бо чим їх більше, тим імовірніше, що серед них є корисні.

Здатність до передбачення, фантазія, уява - неодмінна риса творчої особистості.

Швидкість мовлення потрібна, щоб оформити думку в слова, адже мовленнєвий код найуніверсальніший.

Здатність до доробки - це не просто наполегливість, зібраність і вольовий настрій на завершення початого, а саме спроможність до доробки деталей, болісного та кропіткого доведення, удосконалювання первісного задумку.

Згідно з концепцією креативності Дж. Гілфорда до творчих здібностей ми відносимо:

- здатність до виявлення і постановки проблем;
- здатність до висловлювання великого числа ідей;
- гнучкість - здатність до висловлювання різноманітних ідей;
- оригінальність - здатність відповідати на подразники нестандартно;
- здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- здатність вирішувати проблеми, тобто до аналізу і синтезу.

Отже, **творчі здібності** є не що інше, як виявлення специфічного мислення особистості, а **розвиток творчих здібностей** ґрунтується на саморегуляції особистісної взаємодії з середовищем.

Отже, можна виокремити такі **структурні компоненти творчих здібностей**:

- знання, уміння, навички, реалізовані в конкретній діяльності (Б.М. Теплов, Г.С. Костюк та ін.);
- психічні процеси: уява (Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн та ін.), мислення (О.Н. Цибуля, А.Б. Щербо, Г.П. Шевченко та ін.);
- емоції, відчуття (Д.М. Джола, В.В. Клименко, В.П. Омельчук, А.Б. Щербо та ін.).